

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

**НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ
ЗА АКТИВЕН ЖИВОТ НА
ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА В БЪЛГАРИЯ
(2019 - 2030 г.)**

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК СЪС СЪКРАЩЕНИЯ	3
1. ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ И ТЕНДЕНЦИИ	5
Понятие за активен живот на възрастните хора и неговите аспекти	5
Демографски тенденции и начин на живот на възрастните хора в България	7
Индекс на активния живот на възрастните хора (AAI)	9
Сравнителни резултати с акцент България - на ниво ЕС през 2016 г.....	10
Резултати за България по райони.....	12
2. ОБХВАТ НА СТРАТЕГИЯТА И ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА	13
Обхват на стратегията.....	13
Институционална рамка	14
3. ВИЗИЯ, ЦЕННОСТИ, ПРИНЦИПИ	15
Визия	15
Ценности	17
Принципи	18
4. ЦЕЛИ НА СТРАТЕГИЯТА	20
5. ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ	23
5.1. Приоритетна област 1 - Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на заетостта	23
Общи проблеми и предизвикателства в сферата на пазара на труда	23
Мерки	24
5.2. Приоритетната област 2 - Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на участието в обществото	26
Общи проблеми и предизвикателства в сферата на общественото участие.....	26
Мерки	27
5.3. Приоритетна област 3 – Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на самостоятелния живот	28
Общи проблеми и предизвикателства в сферата на независимия и сигурен живот на възрастните хора:	28
Мерки	29
5.4. Приоритетна област 4 – Създаване на капацитет и благоприятна среда за активен живот на възрастните хора на национално и на регионално ниво	31
Мерки:	31
6. ФИНАНСИРАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА	32
7. ПЛАН ЗА КОМУНИКАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ НА СТРАТЕГИЯТА	32
8. ИНДИКАТОРИ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА	35
Индикатори за наблюдение и оценка на Стратегията за активен живот на възрастните хора в България	35

Информационна безопасност и методи за набавяне на информация за целите на мониторинга, оценката и актуализацията на Стратегията	37
Отговорна структура за изпълнение, координация, наблюдение и оценка на Стратегията	37
Изпълнение и координация на Стратегията	38
Наблюдение, оценка и актуализация на Стратегията	38

СПИСЪК СЪС СЪКРАЩЕНИЯ

Съкращение	Пълно наименование
АЗ	Агенция по заетостта
АСП	Агенция за социално подпомагане
БАН	Българска академия на науките
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Български държавен стандарт
ГСЗ	Глобална стратегия по заетостта
ЕВРОСТАТ/ EUROSTAT	Статистическа служба на Европейския съюз/Statistical office of the European Union
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЗНЧ	Закон за народните читалища
ЗПОО	Закон за професионалното образование и обучение
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
ИП	Инвестиционен приоритет
КНСБ	Конфедерация на независимите синдикати в България
КРИБ	Конфедерация на работодателите и индустриалците в България
КСО	Кодекс за социално осигуряване
КТ	Кодекс на труда
МВР	Министерство на вътрешните работи
МВнР	Министерство на външните работи
МЗ	Министерство на здравеопазването
МИГ	Местна инициативна група

МИКЦ	Младежки информационно-консултантски центрове
МК	Министерство на културата
ММС	Министерство на младежта и спорта
МОН	Министерство на образованието и науката
МРЗ	Минимална работна заплата
МС	Министерски съвет
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
МФ	Министерство на финансите
НАПОО	Национална агенция за професионално образование и обучение
НЕЛК	Национална експертна лекарска комисия
НЗОК	Национална здравноосигурителна каса
НЗС 2020	Национална здравна стратегия 2020
НПР БГ2020	Национална програма за развитие: България 2020
НСОРБ	Национално сдружение на общините в Република България
НЦОЗА	Национален център по обществено здраве и анализи
ОМК	Отворен метод на координация
ООН	Организация на обединените нации
ОПНОИР	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ПМС	Постановление на Министерския съвет
РБ	Република България
РЗИ	Регионални здравни инспекции
РЗОК	Районни здравноосигурителни каси
ТЕЛК	Трудово – експертна лекарска комисия
УЦЖ	Учене през целия живот
ЦРЧР	Център за развитие на човешките ресурси

1. ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ И ТЕНДЕНЦИИ

Понятие за активен живот на възрастните хора и неговите аспекти

Развитието на политиката за активен живот на възрастните хора е свързано с отговорната задача за задаване на насоки за адаптиране на основните секторни политики, тяхното актуализиране и реформиране съобразно демографските предизвикателства – за постигане на относителен демографски баланс и сплотеност на населението, за постигане на по-високо качество на развитие на човешките ресурси, но така също и за ограничаване на въздействието на застаряването на населението и на работната сила върху фискалната стабилност, устойчивостта на социалните системи и икономическия растеж на страната.

Проектът на регламент за Европейския социален фонд + за новия програмен период предвижда отделна специфична цел „насърчаване на участието на жените на пазара на труда, по-добро съчетаване на професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за децата, здравословна и добре адаптирана работна среда, адресираща рисковете за здравето, приспособяване на работниците, предприятията и предприемачите към промяната и активно стареене в добро здраве“. Мерките, свързани с активния живот на възрастните хора, ще останат приоритет и през периода 2021-2027 г.

Очерталите се неблагоприятни демографски тенденции на застаряване на населението и тяхното влияние върху общественото развитие налагат мобилизиране на държавните институции и гражданското общество и изискват целенасочени управленски въздействия, допълващи се политики, както и качествено развитие на човешкия капитал. Особено важно е тези въздействия да имат дългосрочен и комплексен характер с оглед постигането на устойчиви резултати през следващите десетилетия.

Дефиниции на понятието за активен живот на възрастните хора (active ageing)

Понятието „активен живот на възрастните хора“ има няколко основни дефиниции.

Организацията за икономическо сътрудничество и развитие акцентира върху икономическото измерение на термина, като го отнася към способността на възрастните хора за осъществяване на реален икономически и социален принос в обществото. На преден план се извежда възможността за гъвкав избор за начина на живот в напреднала възраст – посредством участие в обучения, заетост, осъществяване на различни доброволчески дейности и предоставяне на грижи.

Следващото основно определение принадлежи на **Световната здравна организация** и обхваща максимално широк контекст на приложение, като подчертава важноста от комплексно участие на възрастните в социалния,

икономически, културен, духовен и граждански живот, а не само до способността за продължаваща физическа активност или участие на пазара на труда.

Европейската комисия формулира параметрите на “active ageing” още в Съобщение от 1999 г., озаглавено „Европа за всички възрасти”, според което „активният живот на възрастните хора” означава да приспособим начина си на живот към факта, че вече живеем по-дълго и в по-добро здраве, отколкото когато и да било и трябва да се възползваме от това като възможност. На практика това означава възприемане на здравословен начин на живот, по-дълго участие на пазара на труда, по-късно пенсиониране и запазване на активността след пенсиониране. По този начин насърчаването на активния живот на възрастните хора означава предоставяне на възможности за по-добър живот, а не ограничаване на права за индивидуална реализация и житейски избор.

Основните насоки за развитие на политиката за насърчаване на активния живот на възрастните хора са дефинирани в **Заклученията на Съвета на Европейския съюз** от юни 2010 г., според които активният живот на възрастните хора означава да се създават възможности за по-дълго участие на възрастните хора на пазара на труда, за принос към обществото чрез безвъзмездна доброволческа дейност в общността или предаване на умения на по-млади хора, както и чрез дейност в полза на семействата им, а също и за възможно най-дълъг самостоятелен и достоен живот. Според документа по-дългото участие на възрастните работници в трудовия живот може да бъде ценен принос за подобряване на резултатите и производителността на икономиката, което от своя страна да облагодетелства всички представители на обществото. Също така, активният живот на възрастните хора трябва да се разглежда в по-широкия контекст на устойчивата пригодност за заетост на жените и мъжете през целия трудов живот. Насърчаването на възрастните работници да останат по-дълго на работа изисква да се подобрят условията на труд, за да се запази здравето и безопасността на хората, или да се адаптират работните места към здравословното им състояние и потребности, да се води борба с дискриминацията, основана на възрастта и на пола, да се актуализират уменията чрез предоставяне на адекватен достъп до учене и обучение през целия живот, както и при необходимост да се преразгледат данъчните системи и системите за изплащане на обезщетения, за да се гарантира наличието на ефективни стимули за по-продължително участие в трудовия живот.

Организацията на обединените нации чрез Икономическата комисия за Европа координира изпълнението на Международния план за действие в отговор на застаряването (приет в Мадрид през 2002 г.) и Регионалната стратегия за Европа за неговото изпълнение. Мадридският план за действие по застаряването призовава за промяна в нагласи, политики и практики на всички нива и във всички сектори, за да се осигури използването на огромния потенциал на процеса на застаряване на населението. Целта на Плана за действие е обезпечаване на

всички хора и подsigуряване на техните старини. Планът представлява практически инструмент за водене на политики чрез фокусиране върху ключовите приоритети, свързани с процесите на застаряване. В приетата по време на третия преглед и оценка на изпълнението на Мадридския план за действие Министерска декларация от Лисабон през 2017 г. се акцентира върху признаване на потенциала на възрастните хора, насърчаване на по-дългото оставане на работа и работоспособността, както и на осигуряване на достойно остаряване. Изпълнението на Министерската декларация от Лисабон е с хоризонт до 2022 г.

Демографски тенденции и начин на живот на възрастните хора в България

В демографски план застаряването на населението се очертава като дълготраен и необратим социален процес за европейските страни, включително и за България. Според прогнозите на ЕВРОСТАТ, делът на населението в Република България на възраст над 65 години ще се увеличи от 17,4% през 2010 г. до 32,7% през 2060 г.

Текущата демографска ситуация в България се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението, ниски нива на раждаемост и високи нива на обща смъртност. Задълбочава се дисбалансът в териториалното разпределение на населението.

Най-значимата демографска тенденция в развитието на населението е процесът на застаряване. По данни на Националния статистически институт (НСИ) в края на 2017 г. лицата на 65 и повече навършени години са 1 481 908, или 21.0% от населението на страната. В сравнение с 2016 г. делът на населението в тази възрастова група нараства с 0.3 процентни пункта, а спрямо 2001 г. - с 4.1 процентни пункта.

Процесът на застаряване е по-силно изразен сред жените, отколкото сред мъжете. Относителният дял на жените на възраст над 65 години е 24.4%, а на мъжете - 17.4%. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност сред мъжете и като следствие от нея - на по-ниската средна продължителност на живота при тях.

Застаряването на населението води до повишаване на неговата средна възраст, която от 40.4 години през 2001 г. нараства на 41.2 години през 2005 г. и достига 43.6 години в края на 2017 година.

Тенденцията на застаряване на населението води до промени и в неговата основна възрастова структура - под, във и над трудоспособна възраст. Влияние върху съвкупностите на населението във и над трудоспособна възраст оказват както застаряването на населението, така и законодателните промени¹ при

¹ Възрастовите граници за разпределение на населението по категориите над трудоспособна възраст са определени съгласно Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж, приета с Постановление № 30 на МС (ДВ, бр. 21/17.03.2000 година). В Наредбата е разписана подробно възрастта за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст за съответната година, която е регламентирана в КСО. Това е възрастта за придобиване право на пенсия по чл.68, ал.1 от КСО, което е границата за определяне на лицата в надтрудоспособна възраст.

определянето на възрастовите граници за пенсиониране. За 2017 г. тези граници за населението в трудоспособна възраст са до навършването на 61 години за жените и 64 години за мъжете.

Населението в трудоспособна възраст към 31.12.2017 г. е 4 248 хил. души, или 60.3% от населението на страната, като мъжете са 2 233 хил., а жените - 2 015 хиляди. През 2017 г. броят на трудоспособното население намалява с почти 56 хил. души, или с 1.3%, спрямо предходната година.

Към края на 2017 г. над трудоспособна възраст са 1 736 хил. души, или 24.6%, а под трудоспособна възраст - 1 066 хил. души, или 15.1% от населението на страната.

В сравнение с 1990 г., през 2017 г. населението в под трудоспособна възраст е намаляло с 6.5 процентни пункта, населението в трудоспособна възраст се е увеличило с 4.8 процентни пункта, а населението в над трудоспособна възраст се е увеличило с 1.7 процентни пункта, като тенденцията е да нараства.

Към 31.12.2017 г. **общият коефициент на възрастова зависимост в България е 54.5%**, или на всяко лице в зависимите възрасти (под 15 и над 65 години) се падат по-малко от две лица в активна възраст. За сравнение, през 2005 и 2016 г. този коефициент е бил съответно 44.5 и 53.4%. Това съотношение е по-благоприятно в градовете - 50.3%, отколкото в селата - 67.5%.

Тревожна е тенденцията при възпроизводството на трудоспособното население. Съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15-19 години) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60-64 години) показва, че към 31.12.2017 г. всеки 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст са замествани от 64 влизащи в трудоспособна възраст. За сравнение, през 2001 г. 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, са били замествани от 124 млади хора.

Икономическите последици от застаряването на населението върху пазара на труда и неговото функциониране са многопосочни: очаква се да намалява количеството и качеството на труда; очакват се неблагоприятни промени в образователното равнище на работната сила, професионалните компетенции и адаптивност към промените и др.

Редица фактори определят спецификите в начина на живот на възрастните хора в България. Наличните данни от проучвания на Евробарометър и ЕВРОСТАТ очертават следната обща картина:

- **Нисък дял на физически активните и спортуващи възрастни хора:** Възрастните хора в България участват много слабо в различни форми на физическа активност, физически упражнения и спорт – 1,9% при средно за страните членки на ЕС 10,7% (*според изследване на Евробарометър:*

Special Eurobarometer 334 u Special Eurobarometer 412, Sport and Physical Activity).

- **По-лош здравен статус и лоши показатели за психично здраве в сравнение с останалите страни-членки на ЕС:** Голям брой показатели за здравния статус на възрастното население у нас също очертават тревожна картина – българите в добро психично здраве на възраст над 55 години са 52,6%, докато средно за ЕС делът им е 63,9%; профилактичните прегледи и изследвания сред българите, в това число и сред възрастното население са доста по-редки, отколкото в останалите страни-членки на ЕС. (*Източник: Health determinants, 2009, Special Eurobarometer 329*).
- **Участие в културния живот и посещения на културни събития:** Изследването Евробарометър (*Special Eurobarometer 399, Cultural access and participation*) показва, че възрастните хора участват по-слабо в сравнение с останалите групи на обществото в различни форми на обществен живот: посещения на театър, кино или други културни събития.
- **Двойно по-нисък дял на възрастните хора, които използват информационни и комуникационни технологии (ИКТ):** Достъпът на възрастните хора до информационни и комуникационни технологии и интернет е по-нисък, отколкото сред останалите групи от населението и доста по-нисък в сравнение с останалите страни-членки на ЕС (22%, при средно за ЕС 50%, ICT Survey 2014).

Въпреки силната урбанизация на населението, **около една трета от хората на възраст над 60 години живеят в селата**. Видна е и тенденцията на увеличаване на дела на възрастното население в селата, за разлика от периода преди 65 години, когато делът на младите в селата е бил по-голям, отколкото в градовете. Това определя и по-високата териториална разпръснатост на възрастното население, което допълнително се явява предизвикателство за достъпа до социални услуги и тяхното организиране.

[Индекс на активния живот на възрастните хора \(AAI\)](#)

Индексът на активния живот на възрастните хора (AAI) е инструмент за измерване на неизползвания потенциал на възрастните за активно и здравословно стареене на национално и регионално ниво. Той измерва нивото, на което възрастните хора живеят самостоятелно, участват в платена заетост и социални дейности, както и способността им да стареят по активен начин. **Индексът е изграден от 22 отделни индикатора, които са групирани в четири области. Всяка област отразява различен аспект на активния живот на възрастните хора: заетост; участие в обществото; независим и сигурен живот в добро здраве; създаване на капацитет и благоприятна среда за активен живот на възрастните хора.**

Първите три области заедно се отнасят към „действителната ситуация“ по отношение на активния живот на възрастните хора и отразяват различните дейности, в които възрастните участват, както и ситуацията по отношение на техния независим, самостоятелен и сигурен живот. Четвъртата област представя капацитета и благоприятната среда за активен живот на възрастните хора, определени чрез индивидуалните характеристики на възрастните хора, които могат да улеснят или възпрепятстват техния активен живот.

Индексът е разработен в рамките на Европейската година за активен живот на възрастните хора и на солидарността между поколенията през 2012 г. (EY2012) и се изпълнява съвместно от Икономическата комисия за Европа на ООН (UNECE) и Генерална дирекция „Заетост, социални въпроси и приобщаване“ на Европейската комисия (DG EMPL).

Резултатите от прилагането на Индекса на активния живот на възрастните хора (AAI) за отделните страни показва степента, в която се използва потенциалът на възрастните хора, както и степента, в която възрастните хора имат възможност и са насърчавани да участват в икономиката и в живота на обществото. Теоретичният максимум за Индекса е 100 пункта. Това е „идеалният“ резултат, който на практика е трудно да бъде постигнат, тъй като предполага много по-висока продължителност на живота и по-висока степен на активно участие на всички възрастни хора в пазара на труда и в обществения живот от реалистичните.

Може да се обобщи, че **Индексът е всеобхватен и гъвкав инструмент**, който дава доказателства за информирано вземане на решения, разработване и мониторинг на политиките и стратегиите за застаряване.

Сравнителни резултати с акцент България - на ниво ЕС през 2016 г.

Индекс за активен живот на възрастните хора в област Заетост

Средно за ЕС: 29,1 / БГ: 27,9

По отношение на стойностите на Индекса в областта „Заетост на възрастните хора“ България се нарежда близо до средното за ЕС със стойност 27,9. Предимствата на България в сравнение с много от страните-членки на ЕС са в сравнително високата заетост на жените. В същото време, страната остава назад по отношение на заетостта на по-високите възрастови групи (над 60 г.). За разлика от водещите държави, при които заетостта в групата 60-64 г. е над 50%, в тази група заетите в България са 44,5 % при мъжете и 27,3 % при жените. В същото време заетостта при 65-69 г. и над 70 г. в България остава ниска (под 9 %), докато лидерите в ЕС 28 по този показател достигат съответно стойности 26,5 % (Естония) и 19,2 % (Румъния).

Индекс за активен живот на възрастните хора в област Участие в обществото

Средно за ЕС: 18,0 / БГ: 9,8

Стойностите на Индекса за България в тематична област „Участие в обществото“ са ниски. По този показател България се нарежда на последно място. Трябва да се отбележи, че слабото участие в обществото е характерно не само за възрастните хора в България, но и за останалите възрастови групи и в този смисъл не се говори за възрастово детерминиран проблем. Ниските стойности на Индекса по отношение на участие в обществото се дължат на недостатъчно развитото доброволчество и на ниското политическо участие на възрастните хора. Въпреки слабото класиране на България, все пак трябва да се има предвид, че общо 15 страни се нареждат под средното за ЕС 28. Това показва, че е необходимо да бъде насърчавано участието на възрастните хора в обществото чрез създаване на повече възможности за доброволчество и гражданско участие.

Индекс за активен живот на възрастните хора в област Независим живот

Средно за ЕС: 71,4 / БГ: 68,1

Индексът за активен живот в областта „Независим живот“ също получава сравнително ниски стойности и нарежда България на 19-то място сред ЕС-28. Съществени дефицити за България се забелязват по отношение на физическата активност и материалните лишения, произтичащи от високите нива на бедност. Ниски са и показателите за България по отношение на усещането за физическа сигурност и рискове от извършване на криминални деяния срещу възрастните хора и тяхното имущество. По останалите индикатори на Индекса България също има по-ниски от средните за ЕС стойности – здравен статус, покриване на потребностите от здравна и дентална грижа, възможности за независим живот, участие на възрастните в различни форми на учене през целия живот. Голяма част от причините са в увеличаващите се хронични заболявания и недобрят здравен статус на населението, които нарастват с напредване на възрастта в по-голяма степен, отколкото в преобладаващата част от останалите страни-членки.

Капацитет за активен живот

Средно за ЕС: 55,9 / БГ: 53,9

Стойностите на Индекса в областта „Капацитет за активен живот“ нареждат България на 15-то място. Силните страни на България са в сравнително високото и постъпателно нарастващо образователно ниво на възрастните хора (повишава се броя на възрастните хора с високо образование), добрата социална свързаност и възможностите за контакт и общуване между възрастните хора, както и добрите перспективи за живот в добро здраве. В същото време България изостава

значително по отношение на дял на използващите ИКТ сред възрастното население, психичното здраве и общата очаквана продължителност на живот.

Индекс за активен живот на възрастните хора – средни стойности

Средно за ЕС: 34,8 / БГ: 30,8

Индексът ясно очертава областите, в които България изостава и към които трябва да бъдат насочени специални мерки за повишаване на капацитета и възможностите за участие и подобряване на живота на възрастното население:

1. Заетост в по-високите възрастови групи;
2. Доброволчество;
3. Участие в политическия живот;
4. Използване на ИКТ;
5. Преодоляване на бедността и подобряване на жилищните условия за възрастни хора;
6. Подобряване на здравния статус и психичното здраве;
7. Подобряване на личната физическа сигурност на възрастните хора.

Резултати за България по райони

Заетост

Приложен на регионално ниво, Индексът за Активен живот на възрастните хора показва чувствителни разлики между регионите и районите по отношение на заетостта. Налице са по-ниски стойности в Северна България и по-високи стойности в Южна България, и особено в Югозападния район. Отвъд тези регионални различия е налице много силна диспропорция между заетостта в големите градски центрове и останалите населени места. Особено засегнати и уязвими са малките населени места в слаборазвитите райони. Необходимо е към тях да бъдат насочени специални мерки и интервенции с оглед повишаване на заетостта на възрастните хора.

Капацитет за активен живот

Индексът за активен живот на възрастните хора на регионално ниво показва сравнително сходни стойности по отношение на капацитета за активен живот. Причината за това е, че до голяма степен включените в него показатели не се влияят от регионалните различия и имат сравнително сходни стойности във всички райони на страната. По-висок капацитет е наличен в Югозападния район, което е отчасти следствие от икономическото състояние на района и по-добрия образователен, здравен и материален статус, както и от по-високия дял на възрастни хора, които използват ИКТ.

Регионалните разрези показват, че големите диспропорции не са в толкова голяма степен на ниво райони, а между отделните типове населени места по оста център-периферия на районите. В големите градове ситуацията е значително по-добра, докато в малките населени места и селата общият материален и социален

статус е значително по-нисък. Това поставя въпрос за мерки на местно ниво, които да адресират силните диспропорции между населените места в рамките на един район. Така например Югозападният район има много високи общи стойности по отделните показатели (предимно поради факта, че включва столицата), но в рамките на района в някои от по-слабо развитите административни области има малки градове и села, които са в изключително неблагоприятно положение.

2. ОБХВАТ НА СТРАТЕГИЯТА И ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА

Обхват на стратегията

Устойчивото нарастване на продължителността на живота, в съчетание с трайните тенденции на намаляване на раждаемостта изисква въвеждането на икономически, институционални, административни, бюджетни и финансови промени, без които се очаква да бъде нарушена сплотеността в обществото, солидарността между поколенията и да възникват нови, трудно разрешими проблеми за бъдещите поколения.

Националната стратегия за активен живот на възрастните хора следва да отговори на предизвикателствата пред застаряващото население и да подпомогне формирането на политики, предприемането на мерки и програмирането в социалната област.

При изготвянето на Стратегията беше отчетено постигнатото до момента в областта на нормативната и институционална среда, набелязани бяха мерки за бъдещо развитие, с цел осигуряване на приемственост и адекватно използване на натрупания опит.

Стратегическата рамка на българското правителство за насърчаване на активния живот на възрастните хора се съдържа в **Националната концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора (2012 – 2030 г.)**, която е развитие и продължение на едно от важните направления на **Актуализираната Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България** с хоризонт до 2030 г. – преодоляване на последиците от застаряване на населението. Националната концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора предлага конкретна перспектива за посрещане на последствията от демографското застаряване на населението, в контекста на интегриран подход за отразяване на конкретните специфики на застаряването.

Във връзка с постиженията на Европейската година на активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията (2012 г.) и приоритетните стълбове на Европейските „Ръководни принципи за активен живот на възрастните хора и солидарност между поколенията“, **възникна необходимост да се разшири обхвата на ключови сфери от политиката, като се обърне специално внимание на заетостта, участието в обществения живот и независимия живот**

на възрастните хора. Тези ключови сфери са послужили като отправна точка при разработването на мерки в Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България. Проектът на стратегия е разработен като резултат от проведени анализи и 12 публични дискусии във всички райони на страната по проблемите пред активния живот на възрастните хора. В дискусиите участваха областни управители, кметове на общини, представители на бизнеса и синдикатите, неправителствени организации, изследователи и медии.

Тематичните области от Европейските „Ръководни принципи за активен живот на възрастните хора и солидарност между поколенията“ кореспондират с тематичните области на Индекса на активния живот на възрастните хора. В допълнение към тях обаче, **Индексът на активния живот на възрастните хора измерва и възможностите за използване на потенциала на възрастните хора.**

Институционална рамка

Успешното прилагане на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора следва да се извършва от обединените усилия на всички заинтересовани страни. Участието чрез компетентна и своевременна подкрепа на държавни органи и гражданското общество ще гарантира положителното въздействие при вземане на решения и формиране на междусекторни политики в полза на възрастното население.

Министерството на труда и социалната политика провежда държавната политика в областите пазар на труда, заетост, доходи, пенсии, социално включване, социално подпомагане, социални услуги, демографска политика, равни възможности и др. МТСП ръководи, координира и контролира осъществяването на държавната политика в областта на демографското развитие, както и дейността по анализиране, оценяване и прогнозиране на демографските процеси в сътрудничество с други държавни органи, институти и социални партньори.

Междуведомствена работна група по демографските въпроси, доходите и жизненото равнище

Междуведомствената работна група по демографските въпроси, доходите и жизненото равнище към министъра на труда и социалната политика осигурява поддържане на постоянен работен формат за междуведомствено взаимодействие по демографските въпроси и по въпросите на застаряването. В състава на работната група са включени широк кръг представители на отговорните институции по изпълнение на Националната стратегия за демографско развитие, включително представители на министерства, държавни агенции, представители на Националния осигурителен институт, Националния статистически институт, Българската академия на науките, Българския червен кръст, представители на общините (НСОРБ), социалните партньори и др. Съставът на работната група се актуализира ежегодно, като за всяка институция се посочват титуляр и заместник.

Задачите на работната група включват подаване на информация във връзка с разработване на План за съответната година и Отчет за предходната по изпълнение на Актуализираната Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България (2012–2030 г.); подаване на информация на двугодишна база за изготвянето на Доклад за отразяване на Националната концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора в секторните политики и други дейности по компетентност. Ще бъдат добавени и ангажменти във връзка с настоящата Национална стратегия за активен живот на възрастните хора (вж „Отговорна структура за изпълнение, наблюдение и оценка на Стратегията“). Председателят на междуведомствената работна група (ресорен заместник-министър) утвърждава годишен план-график за работа на групата.

3. ВИЗИЯ, ЦЕННОСТИ, ПРИНЦИПИ

При разработване на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора е взета предвид действащата национална стратегическа рамка в областта на демографската политика - Актуализираната Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България (2012-2030 г.) и Националната концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора (2012-2030 г.). Използвани са резултати от анализи в областта на застаряването, а също така и постиженията на Европейската година на активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията (2012 г.), приоритетните стълбове на Европейските „Ръководни принципи за активен живот на възрастните хора и солидарност между поколенията“ и изводи от проведени регионални консултации със заинтересованите страни.

Визия

Възрастните хора са важен и ценен ресурс на България. Те имат право на достойно съществуване и пълноценно участие в живота на обществото, на добро здраве и продуктивен живот, на развитие на своите знания, умения и способности, на равно третиране и на защита на техните основни човешки права. Визията на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора е свързана със създаването на условия и гарантиране на равни възможности за достоен и пълноценен живот.

Политиката за подкрепа на активния живот на възрастните хора е част от държавната демографска политика и част от цялостната политика за устойчиво културно, икономическо и социално развитие на страната.

Въпреки общите характеристики на демографските тенденции в страните от Европейския съюз, актуалната ситуация в България се отличава със свои специфики. За населението на някои от по-старите държави-членки са характерни ниски равнища на раждаемост и смъртност и висока средна продължителност на живот. Ситуацията в България показва по-ниска продължителност на живот и по-висока смъртност на населението. Застаряването на населението в България протича при устойчива и дълготрайна тенденция на отрицателен демографски прираст, изразяващ се в значителен превес на умираанията над ражданията. Ето

защо съдържателните параметри за разработване на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България следва да бъдат съобразени с реалната ситуация на състоянието на възрастното население, с цел постигане на максимално съответствие на планираните действия с идентифицираните потребности. **Необходим е специален акцент към насърчаването на здравословен начин на живот, подобряване на здравните услуги и подобряване и разнообразяване на социалните услуги към възрастните хора.**

Ключово значение за подобряване на стандарта и качеството на живот на възрастните хора имат техните семейства. Според изследвания на Европейската комисия, значителна част от възрастните хора предпочитат да живеят в самостоятелна жилищна среда или среда сред своите най-близки роднини. Ето защо **подобряването на условията за полагане на грижи в домашна или среда, близка до домашната към възрастните се превръща във важна предпоставка за предприемане на действия за съвместяване на семеен и професионален живот.**

Активният начин на живот на възрастните хора съдържа характеристики, които излизат извън икономическия контекст. Активното човешко съществуване трябва да бъде разбрано и съотнасяно не само към сферата на трудовата заетост, въпреки че тя има ключово значение за качеството на живота на хората. Наред с трудовата заетост, осъществяването на независим личностен избор е сред най-важните условия за упражняване на индивидуалните права и свободи на възрастните хора.

Активният живот на възрастните хора е свързан с ключови понятия от социален порядък като участие в социалния живот, доброволна активност, добър здравен статус, трудова и социална мобилност, финансова сигурност, възможност за обучение през целия живот, устойчива и гъвкава заетост, постепенен преход към пенсиониране, гъвкаво пенсиониране, заетост по време на пенсиониране, здравна превенция с акцент върху превенция срещу инвалидизиране, достъпни дългосрочни грижи, свободен и самостоятелен тип активност, дори и в най-напреднала възраст.

За постигане на устойчиво развитие и икономически растеж за България от решаващо значение е откриване на нови резерви, неизползвани ресурси и разгръщане на потенциала на всички социални групи от населението. От гледна точка на насърчаване на активния живот на възрастните хора, особено важни са няколко области на свързани политики:

- **Хармонично съчетаване на професионалния и семейния живот,** особено при жените: създаване на условия и възможности хора, които полагат грижа за друг зависим член от семейството да получат надеждна подкрепа от страна на държавата с цел да могат да участват активно и ефективно на пазара на труда, т.е. да се развива качеството и професионализацията на услуги за семействата, свързани с полагане на грижи и отглеждане на деца и зависими членове;
- **Насърчаване на активния живот на възрастните хора в добро здраве,** с цел да останат по-дълго време на пазара на труда с техните знания, умения, потенциал и с това да допринасят за икономическия

растеж; подобряване на условията на труд и засилване на здравната профилактика; изграждане на солидарност между поколенията; учене през целия живот и усвояване на новите информационни технологии; преодоляване на негативни стереотипи по отношение на публичния образ и недопускане на прояви на дискриминация към възрастните на пазара на труда;

- **Развитие на дългосрочните грижи и доброволчеството, предвид бързите темпове на застаряване на населението.**

Наред с предоставяне на подходящи условия в сферата на заетостта, действията следва да бъдат ориентирани към здравеопазването с акцент върху профилактиката на социално-значимите заболявания и превантивните грижи, както и към налагането на положителен образ на възрастните хора в общественото пространство.

По-дългото задържане на пазара на труда и икономически активното поведение на възрастните хора трябва да бъде съпътствано с приспособяването на обучително-квалификационната система към изискванията на възрастните хора, предоставяне на адекватни стимули, създаване на условия за преодоляване на възрастовата дискриминация и отчитане значението на опита на възрастните.

Едновременно с това е необходимо да се предприемат действия за гарантиране на достойно остаряване в добро здраве, развиване на мерки за превенция на заболявания и увреждания и за насърчаване на здравословен начин на живот, развиване на услугите за възрастните, както и ново интерпретиране на позитивната социална роля на възрастните хора като пълноправни активни граждани.

Ценности

На застаряването на населението често се гледа като на нещо негативно, въпреки че възрастните хора са ключов човешки ресурс за общественото и икономическо развитие, генератор и източник на опит и знания. Възрастните хора оказват важна подкрепа на обществото и семейството, като полагат грижи за зависимите лица, като предават своя трудов опит на по-младите поколения, като допринасят за поддържането на живота и социалните отношения.

Ценностите, на които се основава Стратегията са:

Независим живот

Възрастните хора трябва да са независими, като имат достъп до добри условия на живот и физическа среда, надежден транспорт, достатъчен доход, безопасна среда на живот в общността, включително да не са обект на престъпления, да имат достъп до надеждна и използваема информация.

Участие в обществото

Възрастните хора трябва да имат възможност за активно участие във всички аспекти на обществения живот: социално участие и възможности за доброволческа дейност, като средство за справяне с изолация и самотен живот, активно гражданско участие в процесите на вземане на решения.

Достъп до грижи

Да се подкрепя и насърчава здравето и доброто състояние на хората с възрастта: възрастните хора да имат достъп до адекватно здравеопазване и социални услуги, приспособени спрямо индивидуалните им нужди, включително грижа в дома за тези с трайни увреждания.

Достойнство

Да се гарантира, че възрастните хора живеят с достойнство в сигурна среда, без да бъдат експлоатирани с физическа и психическа агресия, да се защитят техните човешки права, правото им на равенство, да се защитят спрямо възрастова дискриминация в обществото.

Принципи

Националната стратегия за активен живот на възрастните хора се основава на следните основни принципи:

- **Законност** – съответствие на целите, приоритетите, мерките и конкретните действия с Конституцията на Република България, законите и другите нормативни актове; точно и еднакво прилагане на закона спрямо всички;
- **Превантивност** – планиране на мерки и действия за преодоляване и/или ограничаване действието на фактори, оказващи негативно влияние върху процеса на демографско развитие и застаряването на населението;
- **Следване на целия жизнен цикъл на човешкия живот** – да се отчитат особеностите и специфичните потребности, характерни за всяка от трите основни фази на човешкия жизнен цикъл (младост, трудоспособна възраст и пенсионна възраст). Всяка от възрастовите групи заема определено място и изпълнява своя роля както в социално-икономическите отношения, така и в отношенията между поколенията.
- **Ефективност** – постигане на оптимални резултати с минимални разходи;
- **Ефикасност** – адекватност на поставените цели, приоритети, планирани мерки, конкретни програми и очаквани резултати с реалните потребности;
- **Кохерентност** – осигуряване на координираност и взаимна обвързаност на ефектите на конкретните демографски политики;
- **Устойчивост на резултатите** – осигуряване на трайно и дългосрочно въздействие на постигнатите резултати;
- **Мейнстрийм² на застаряването** – въвеждане на цялостен подход към застаряването на населението във всички сектори; насърчаване на участието на възрастните хора, на техни сдружения и организации при дефинирането на мерки и програми за активен живот на възрастните хора;
- **Участие на местните власти** в провеждане на политики за насърчаване на активния живот на възрастните хора;
- **Иновативност** - поставяне на акцент върху развитието на иновативни и интегрирани услуги, прилагане на добри практики и модели в процесите на планиране и предоставяне на услуги;

² Интегриране на политиките по застаряване във всички свързани политики

- **Междусекторно взаимодействие** в изпълнението на мерки и предоставянето на социални, образователни и здравни услуги, съобразени с конкретните нужди и потребности на възрастните потребители;
- **Гражданско участие и диалогичност** – участие и взаимодействие между всички заинтересовани страни в процеса на разработване и прилагане на политиката в областта на активния живот на възрастните хора.

4. ЦЕЛИ НА СТРАТЕГИЯТА

Стратегическата цел е създаване на условия за активен и достоен живот на възрастните хора чрез осигуряване на равни възможности за пълноценното им участие в икономическия и социален живот на обществото.

Осигуряването на реален принос от страна на възрастните хора в социалния и икономически живот и на пълна реализация на техните човешки права и свободи е свързано с постигане на общество за всички възрасти.

В съвременните условия особено важно значение придобива не толкова и не само броят на населението, колкото развитието на качеството на човешкия капитал – образование, здравословно състояние, социална и трудова мобилност, способности и умения, качество и стандарт на живота.

Стратегическата цел е разгърната в четири приоритета, които са разработени в съответствие с основните заключения на анализи и становища в рамките на проведени регионални кръгли маси в областта на застаряването. Едновременно с това те вземат предвид оперативните цели от Националната концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора (2012-2030 г.), като ги развиват и надграждат.

Определени са следните приоритети на Стратегията:

Приоритет 1: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на заетостта;

Приоритет 2: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на участието в обществото;

Приоритет 3: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на самостоятелния живот;

Приоритет 4: Създаване на капацитет и благоприятна среда за активен живот на възрастните хора на национално и на регионално ниво.

Към всеки от четирите приоритета на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора са набелязани конкретни мерки, чието изпълнение ще се проследява чрез двугодишни планове и двугодишни отчети за изпълнение на Стратегията.

Предвид факта, че заложените приоритети кореспондират с четирите области на Индекса на активния живот на възрастните хора, то постигнатите резултати ще могат да се проследяват и отчитат чрез 22-та индикатора на Индекса. Целевите стойности по отношение на активния живот на възрастните хора ще бъдат средните за ЕС стойности по отделните показатели на Индекса.

Таблица 1. Схематично представяне на цел, приоритети и мерки на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора

<i>Стратегическа цел</i>			
Създаване на условия за активен и достоен живот на възрастните хора чрез осигуряване на равни възможности за пълноценното им участие в икономическия и социален живот на обществото			
<i>Приоритети</i>			
Приоритет 1: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на заетостта	Приоритет 2: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на участието в обществото	Приоритет 3: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на самостоятелния живот	Приоритет 4: Създаване на капацитет и благоприятна среда за активен живот на възрастните хора на национално и на регионално ниво
<i>Мярка 1:</i> Насърчаване на възможностите за участие на възрастните хора на пазара на труда.	<i>Мярка 1:</i> Насърчаване на социалното приобщаване чрез включване в различни форми на социален и културен живот.	<i>Мярка 1:</i> Грижи за здравето и превенция на заболяванията.	<i>Мярка 1:</i> Укрепване на капацитета на институциите, координиращи политиките за възрастните хора.
<i>Мярка 2:</i> Осигуряване на възможности за професионално обучение.	<i>Мярка 2:</i> Насърчаване на участието в обществения живот.	<i>Мярка 2:</i> Подобряване на условията на живот.	<i>Мярка 2:</i> Укрепване на капацитета на заинтересованите страни по отношение на политиките за възрастните хора.
<i>Мярка 3:</i> Подобряване на условията на труд.	<i>Мярка 3:</i> Насърчаване на доброволчеството.	<i>Мярка 3:</i> Подобряване на достъпността на транспорта.	<i>Мярка 3:</i> Непрекъснато актуализиране на политиките на местно, областно и национално

			ниво.
Мярка 4: Предоставяне на специализирани услуги за възрастни работници.	Мярка 4. Насърчаване на ученето през целия живот.	Мярка 4: Насърчаване на предлагането на стоки и услуги, адаптирани спрямо нуждите на възрастните хора.	Мярка 4: Подобряване на нагласите спрямо възрастните хора и комуникация срещу дискриминация.
Мярка 5: Адаптиране на социално-осигурителната и пенсионна система към застаряването на населението.	Мярка 5: Осигуряване на подкрепа на лицата, които се занимават непрофесионално с полагането на грижи.	Мярка 5: Максимална степен на самостоятелност при дългосрочната грижа.	Мярка 5. Подобряване на системата за мониторинг и координация.
Мярка 6: Предоставяне на гъвкави услуги на пазара на труда, насърчаващи съвместяването на работа и грижи.			Мярка 6: Популяризиране на стратегията, комуникация и насърчаване на бизнеса на национално и местно ниво да се включи в мерки за активния живот на възрастните хора.

5. ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ

5.1. Приоритетна област 1 - Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на заетостта

Общи проблеми и предизвикателства в сферата на пазара на труда

Основни показатели за икономическата активност на населението през четвъртото тримесечие на 2018 година (по данни на НСИ):

Коефициентът на икономическа активност за населението на възраст 15 - 64 навършени години е 71.1%, като в сравнение със същото тримесечие на 2017 г. намалява с 0.5 процентни пункта.

Коефициентът на заетост за населението на възраст 15 - 64 навършени години е 67.7%, като в сравнение със същото тримесечие на 2017 г. се увеличава с 0.2 процентни пункта.

Коефициентът на безработица е 4.7%, или с 0.9 процентни пункта по-нисък в сравнение с четвъртото тримесечие на 2017 година.

Икономически неактивните лица на възраст 15 - 64 навършени години са 1 305.1 хил., или 28.9% от населението в същата възрастова група. От тях 71.0 хил., или 5.4%, са обезкуражени лица.

Заетост

През четвъртото тримесечие на 2018 г. общият брой на зетите лица на възраст 15 и повече навършени години е 3 148.9 хил., като от тях 1 695.3 хил. са мъже и 1 453.6 хил. - жени. Относителният дял на зетите лица от населението на възраст 15 и повече навършени години е 52.5%, като при мъжете този дял е 58.9%, а при жените - 46.6%.

През четвъртото тримесечие на 2018 г. 2 003.6 хил. души, или 63.6% от всички зети, работят в сектора на услугите, 951.6 хил. (30.2%) работят в индустрията и 193.6 хил. (6.1%) - в селското, горското и рибното стопанство.

От всички зети 3.5% (109.8 хил.) са работодатели, 7.2% (225.5 хил.) - самостоятелно зети лица (без наети), 88.6% (2 790.6 хил.) - наети лица, и 0.7% (23.0 хил.) - неплатени семейни работници. От общия брой на наетите лица 2 102.0 хил. (75.3%) работят в частния сектор, а 688.6 хил. (24.7%) - в обществения.

С временна работа са 101.3 хил., или 3.6% от наетите лица.

През четвъртото тримесечие на 2018 г. заетостта в отделните възрастови групи е следната:

Зетите лица на възраст 15 - 64 навършени години са 3 058.4 хиляди. Коефициентът на заетост за населението в същата възрастова група е 67.7% (72.0% за мъжете и 63.4% за жените).

Коефициентът на заетост за населението на възраст 15 - 29 навършени години е 40.3% (45.0% за мъжете и 35.3% за жените).

Коефициентът на заетост за населението на възраст 20 - 64 навършени години е 72.5%, съответно 77.2% за мъжете и 67.8% за жените. В сравнение с

четвъртото тримесечие на 2017 г. коефициентът на заетост (20 – 64 години) е по-висок с 0.4 процентни пункта, като увеличението при мъжете е с 0.6 процентни пункта, а при жените – с 0.3 процентни пункта.

Заетите лица на възраст 55 - 64 навършени години са 588.9 хил., или 61.3% от населението в същата възрастова група (66.6% от мъжете и 56.4% от жените). В сравнение с четвъртото тримесечие на 2017 г., коефициентът на заетост за населението на възраст 55 - 64 години се увеличава с 2.6 процентни пункта.

Мерки

В рамките на тази приоритетна област са включени мерки за повишаване на възможностите за участие на възрастните хора на пазара на труда. Мерките се допълват също от такива, насочени към продължаващо професионално обучение, което да даде възможност на възрастните хора гъвкаво да отговорят на потребностите на непрекъснато променящия се трудов пазар. В тази област са включени мерки за подобряване на условията на труд, със специален акцент върху здравето и безопасността на работните места. Не на последно място, специфично внимание е отделено и на мерки, които дават възможност на възрастните хора да съвместяват работа и грижи за други свои зависими близки.

Налага се тенденцията, че общото търсене на умения ще продължи все повече да расте в бъдеще. В допълнение, прилаганите политики трябва да гарантират адаптивността на работната сила към новите изисквания.

Непрекъснатото обучение и ученето през целия живот ще допринесат уменията на хората да следват структурните промени на пазара на труда. Адекватните и своевременно предприети мерки за учене през целия живот и включването в него на активното застаряващо поколение ще има изключително важно значение. Броят на младежите, които ще навлязат на пазара на труда през следващото десетилетие, няма да може да отговори на всички изисквания на пазара на труда. Това ще има последици както за образователната система като цяло, така и за системата на професионалното обучение и подготовката на специфични кадри в частност. Колкото и важни да са образованието и обучението за по-адекватното реагиране на изискванията на пазара на труда, те няма да могат да разрешат проблема със свръхквалификацията и недостатъчната квалификация. Затова е важно да се предприемат синхронни мерки за правилна оценка на уменията, да се предотврати загубата на такива и да се извлече възможно най-голяма полза от тези, които са в наличност.

Предлаганите мерки по този приоритет включват:

1. Насърчаване на възможностите за участие на възрастните хора на пазара на труда;
2. Осигуряване на възможности за професионално обучение;
3. Подобряване на условията на труд;
4. Предоставяне на специализирани услуги за възрастни работници;
5. Адаптиране на социално-осигурителната и пенсионна система към застаряване на населението;
6. Предоставяне на гъвкави услуги на пазара на труда, насърчаващи съвместяването на работа и грижи.

Посочените мерки ще бъдат разписани по-подробно с подмерки в двугодишните планове за изпълнение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 – 2030 г.). Отговорните институции за изпълнение на посочените мерки по компетентност по Приоритет 1 са: Министерство на труда и социалната политика (МТСП), Министерство на образованието (МОН), Агенция по заетостта (АЗ), Агенция за социално подпомагане (АСП), Национален осигурителен институт (НОИ) и социалните партньори.

Изграждането на умения е скъпоструващ процес в дългосрочен план, независимо дали става въпрос за формално образование (начално, средно и висше), или за специфично обучение/професионална насока в предприятие. Растежът на икономиката би бил невъзможен, ако предприятията трябва да се справят с липса на достатъчно квалифицирана работна сила. Затова, подкрепата и придобиването на квалификации трябва да бъде подпомагано по-активно от националните образователни политики и спрямо нуждите на конкретния район.

Повишаването на квалификацията на всички равнища е необходимо условие не само за съживяването на икономиката в краткосрочен план, но и за устойчивото развитие в дългосрочен план, за повишаването на производителността, за конкурентоспособността и заетостта в страната и в рамките на ЕС, за гарантирането на равните възможности, а също и за социалното сближаване. Предвиждането на бъдещите потребности на пазара на труда се извършва в определени граници и поради това е необходимо непрекъснато да се усъвършенстват използваните механизми и инструменти.

5.2. Приоритетната област 2 - Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на участието в обществото

Общи проблеми и предизвикателства в сферата на общественото участие

Една от формите за активен начин на живот на възрастните хора е и доброволството. То е фактор за създаването на човешки и социален капитал, за интегрирането и намирането на работа, за подобряване на социалното сближаване.

Доброволството се свързва с фундаменталните ценности на Европейския съюз: справедливост, солидарност, приобщаване и чувство за гражданска принадлежност. Доброволците допринасят за обогатяване на облика на европейското общество, а онези от тях, които работят извън родните си страни, спомагат активно за изграждането на Европа на гражданите.

Възможностите за развитие на доброволческите дейности за и от възрастни хора се свързват с развитието на редица политики, като учене през целия живот, развитие на масовия спорт, развитие на различни форми на културна активност, дългосрочна грижа, грижа за зависими членове в семейството, оказване на помощ на пострадали при бедствия и аварии и др.

Най-общо под понятието „доброволчество“ се разбират всички форми на доброволческа дейност, независимо дали формална или неформална. Доброволците действат по своя собствена воля, съгласно личните си избор и мотивация, без да търсят финансова облага.

Липсата на законодателно уреждане на въпроса създава проблеми, тъй като няма яснота кой носи отговорност, в случай, че с доброволеца стане злополука по време на доброволчески труд. Организациите, които работят с доброволци пък, не се чувстват мотивирани, защото дейността им е фрагментирано уредена в законодателството. Неизяснени остават важни аспекти като обучение, право на отпуск, социално осигуряване, право на обезщетение за безработица за трансгранични доброволчески дейности, настаняване, възстановяване на разходите на собствени средства. Налице са и редица финансови ограничения - доброволческата дейност, макар и да се предоставя безвъзмездно, не е безплатна.

Разглеждането на проблемите, пред които е изправено доброволството е с оглед използването му като част от инструментариума за насърчаване на активния живот на възрастните хора и развитието на солидарност между поколенията. Населението над възрастта за пенсиониране става все по-многочислено, като същевременно то е разнородно и с различен икономически, здравен и социален капацитет. Различните условия и начин на живот, различният жизнен опит оказват въздействие върху възможностите и предпочитанията за участие в доброволчески дейности. Една от основните причини за по-ниската степен на участие в доброволчески дейности на и за възрастни хора са влошените условия на живот на някои групи хора, които често трябва да се справят не само с нисък доход, но и със сериозни физически увреждания. Поради това е важно да се предприемат мерки, които са насочени към общото подобряване на условията и качеството на живот на възрастните хора.

Мерки

В рамките на приоритетната област *Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на участието в обществото* са набелязани мерки за социално приобщаване и по-голяма включеност на възрастните хора в различни форми на социален живот, доброволчество и подкрепа в процесите на вземане на решения.

Мерките в този приоритет са:

1. Насърчаване на социалното приобщаване чрез включване в различни форми на социален и културен живот.
2. Насърчаване на участието в обществения живот.
3. Насърчаване на доброволството.
4. Насърчаване на ученето през целия живот.
5. Осигуряване на подкрепа на лицата, които се занимават непрофесионално с полагането на грижи.

Посочените мерки ще бъдат разписани по-подробно с подмерки в двугодишните планове за изпълнение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 – 2030 г.). Отговорните институции за изпълнение на посочените мерки по компетентност по Приоритет 2 са: Министерство на труда и социалната политика (МТСП), Министерство на образованието (МОН), Министерство на културата (МК), Министерство на младежта и спорта (ММС), Агенция по заетостта (АЗ), Агенция за социално подпомагане (АСП), Български червен кръст (БЧК) и социалните партньори.

5.3. Приоритетна област 3 – Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на самостоятелния живот

В последното десетилетие в Европа се развива концепцията за сребърната икономика, която има за цел да насърчи създаването на широк кръг от продукти и услуги за нарастващия брой по-възрастни хора със здравни нужди и нужди от грижи, намалена подвижност и ограничения в ежедневните дейности.

Сред голяма част от населението като цяло из страната се наблюдава недостиг на алтернативни и достъпни форми за подкрепа на семейните грижи за старите хора. Потенциалът на семейните грижи намалява и възрастното население се нуждае все повече от професионална подкрепа в допълнение към неформалната грижа от семейството, за гарантиране по-добро качество на живот. В тази приоритетна област се обръща внимание върху мерки спрямо специфичните нужди за насърчаване на здравословния начин на живот, подобряване на качеството и достъпността на здравните услуги, подобряване на превенцията и профилактиката, както и разнообразяване на социалните услуги за възрастни хора. Специално внимание ще бъде отделено на финансовата култура и финансовата независимост на възрастните хора, възможностите за социална мобилност и др.

Предвид промените в социалното законодателство (считано от 01.01.2019 г. са в сила Закон за хората с увреждания и Закон за личната помощ, а Законът за социално подпомагане е внесен в Народното събрание и е гласуван в пленарна зала на първо четене), двугодишните Планове за изпълнение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 –2030 г.) ще бъдат съобразени с новите разпоредби на специалните закони.

Общи проблеми и предизвикателства в сферата на независимия и сигурен живот на възрастните хора:

Възрастните хора представляват една от най-големите групи лица с потребности от социални услуги и съответно ангажират голямата част от ресурсите за предоставянето им. Устойчивата тенденция на застаряване предполага предприемане на адекватни мерки и в сферата на независимия и самостоятелен живот, през който достойно да преминат възрастните хора.

Според становище на Световната здравна организация, през последната една година от живота на човека са необходими средно половината от всички разходи за болнично лечение и грижи. Този факт, наред с ниската средна продължителност на живота в страната води до извода, че **продължаващото остаряване на нацията ще оказва все по-голям натиск върху системата на болничното лечение, здравните и социални услуги**. Тази тенденция намира своята проекция и по отношение на по-големите населени места в страната.

Голяма част от хората над 65 години, които са запазили способността си за самостоятелен начин на живот, страдат от сериозни съпътстващи **здравословни проблеми**. Наред с това се констатира влошаване на общото здравословно състояние на възрастните, които постъпват в специализирани институции. Съществен процент от възрастните с потребности от социални услуги може да бъде причислен към групата на хората с увреждания. Така разграничаването им от групата на хора с увреждания става много трудно.

Основен доставчик на социални услуги е общината. Това се дължи на децентрализацията при предоставяне на социални услуги. Като основни проблеми при ползването на социални услуги, включително услуги за лица в напреднала възраст, се открояват бедността, липсата на информация, недостатъчната достъпност на услугите, липсата на услуги на терен.

Географското покритие на социалните услуги по райони в България е неравномерно, въпреки че то обикновено отразява различията в числеността на населението. В административни центрове с по-голямо население са разположени повече социални услуги с по-голям капацитет. Все още преобладава институционалният модел на грижа за възрастни хора. Понякога този тип грижа се характеризира с деперсонализация, недостатъчна гъвкавост и социална дистанция. Факт е обаче, че в България все още има търсене на институционалната грижа най-вече за стари хора.

Във всички райони трябва да се предприемат мерки, които да водят до:

- Подобряване и организиране на системата от социални услуги, така че тя да функционира и да се развива непрестанно в интерес на хората в дадения регион;
- Трансформиране и отваряне на т. нар. общодостъпни системи, тъй като най-вече в тези сфери се поставя преградата между възрастните и „останалите“, което е и основна причина за неспособността им на адаптация, неприемането от страна на обществото и последвалото социално изключване;
- Формиране на приемаща нагласа в обществото.

В цялата страна се подчертава значимостта от създаване на среда с универсален дизайн и подкрепа за самостоятелния живот на възрастните хора. В Швеция този опит се доказва като разходо-ефективен. При него намаляващото търсене на помощ там през последните 15 години не може да се обясни с подобряване на здравето състояние, тъй като няма данни за такова сред по-възрастните хора. Най-вероятното обяснение за намалялото търсене на грижи за по-възрастните хора е по-добрата достъпност на жилищата и транспорта и по-лесния достъп до помощни технологии, които позволяват на възрастните хора да се справят сами. Трябва да се отбележи, че Швеция има най-доброто равнище на заетост на по-възрастните работници и по-възрастните жени от всички държави-членки на ЕС, което препраща към непрекъснатото обвързване на четирите области от Индекса за активен живот на възрастните хора.

Мерки

В третата приоритетна област – насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на самостоятелния живот са посочени мерки, които гарантират възможността на възрастните хора да бъдат в максимална степен самостоятелни и независими:

1. Грижи за здравето и превенция на заболяванията;
2. Подобряване на условията на живот;
3. Подобряване на достъпността на транспорта;
4. Насърчаване на предлагането на стоки и услуги, адаптирани спрямо нуждите на възрастните хора;
5. Максимална степен на самостоятелност при дългосрочната грижа.

Посочените мерки ще бъдат разписани по-подробно с подмерки в двугодишните планове за изпълнение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 – 2030 г.). Отговорните институции за изпълнение на посочените мерки по компетентност по Приоритет 3 са: Министерство на труда и социалната политика (МТСП), Министерство на здравеопазването (МЗ), Министерство на вътрешните работи (МВР), Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията (МТИТС), Агенция за социално подпомагане (АСП), Агенция за хората с увреждания (АХУ) и социалните партньори.

5.4. Приоритетна област 4 – Създаване на капацитет и благоприятна среда за активен живот на възрастните хора на национално и на регионално ниво

За изпълнение на настоящата стратегия е много важно да има наличен капацитет на всички отговорни институции, заинтересовани страни и партньори.

Потвърждава се нуждата от съвместни действия за интегрирано провеждане на политики, в което различните отговорни институции действат заедно. Политиките по отношение на застаряването на населението трябва да включват едновременно мерки за трудовия живот и мерки за поддържане на участието на възрастните хора в обществото, включително участие в процеса на вземане на решения, в различни доброволни дейности и т.н. В допълнение, стимулиране на дейности/инициативи, които могат да не се отнасят пряко до трудовия живот на застаряващите хора, като изследователски дейности, създаване на мрежи и др., също ще допринесе за активния живот на застаряващите хора в дългосрочен план.

Четвъртата приоритетна област – **създаване на капацитет и благоприятна среда за активен живот на възрастните хора на национално и на регионално ниво**, е пряко обвързана с останалите три приоритетни области. Тя обхваща както мерки за подобряване състоянието и благополучието на възрастните хора, така и институционални мерки за укрепване на капацитета на отделните институции и заинтересовани страни за насърчаване на активния живот на възрастните хора. Целта на тази приоритетна област е да инвестира в човешкия капитал и възможностите за непрекъснато подобряване на политиките, насочени към възрастните хора. Изпълнението на мерките в тази област ще бъде основа за устойчивост на резултатите и дългосрочно повишаване активността и интеграцията на възрастните хора.

Мерки:

1. Укрепване на капацитета на институциите, изпълняващи политики за възрастните хора;
2. Укрепване на капацитета на заинтересованите страни по отношение на политиките за възрастни хора;
3. Непрекъснато актуализиране на политиките за възрастните хора на местно, областно и национално ниво;
4. Подобряване на нагласите спрямо възрастните хора и комуникация срещу дискриминация;
5. Подобряване на системата за мониторинг и координация;
6. Популяризиране на стратегията, комуникация и насърчаване на бизнеса на национално и местно ниво да се включи в мерки за активен живот на възрастните хора.

Посочените мерки ще бъдат разписани по-подробно с подмерки в двугодишните планове за изпълнение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 – 2030 г.). Отговорните институции за изпълнение на посочените мерки по Приоритет 4 са Министерство на труда и социалната политика (МТСП) и всички заинтересовани страни, включително социалните партньори.

6. ФИНАНСИРАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Финансирането на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 – 2030 г.) се осъществява чрез финансови средства от държавния бюджет, от европейски фондове, проекти и програми, както и от други допустими външни и вътрешни източници.

7. ПЛАН ЗА КОМУНИКАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ НА СТРАТЕГИЯТА

Чрез Плана за комуникация и публичност на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 – 2030 г.) трябва да се повиши информираността на целевите групи за нейната визия, цели, приоритети и предвидени мерки.

Основна цел

Основната цел на Плана за комуникация и публичност е повишаване на обществената информираност относно Националната стратегия за активен живот на възрастните хора, привличане на обществен интерес, насърчаване към участие, разясняване на възможностите, осигуряване на прозрачност и откритост при нейното изпълнение.

Документът цели да предостави информация на целевите групи на национално, регионално и местно ниво относно приоритетите за активния живот на възрастните хора и да ги призове към действие, като се отчитат регионалните нужди и специфики. Комуникационният план се стреми да насърчи общуването и сътрудничеството между различни структури (регионални/ местни власти, браншови организации, икономически организации, социални партньори, обществени сдружения и др.), и да подобри взаимодействието им с органите на национално ниво.

Специфични цели

1. Привличане на обществен интерес и повишаване на обществената информираност за обхвата, целите и резултатите на Стратегията; Осигуряване на максимална публичност и прозрачност на процеса на изпълнение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора;
2. Насърчаване на активното участие на всички заинтересовани страни в процеса на изпълнение на Стратегията.

Целеви групи

Дейностите на Плана за комуникация и публичност са насочени към три основни целеви групи:

Таблица 6. Целеви групи на Плана за комуникация и публичност

Целева група 1: Вътрешна целева група

Целева група 2: Външна целева група

Целева група 3: Целева група – медиатори

Целева група 1: Вътрешна целева група - включва структури към:

- Министерство на труда и социалната политика – дирекция „Жизнено равнище, демографска политика и социални инвестиции“, дирекция „Политика на пазара на труда и трудова мобилност“, дирекция „Политика за хората с увреждания, равни възможности и социални помощи“, дирекция „Социално включване“, дирекция „Трудово право, обществено осигуряване и условия на труд“, главна дирекция „Европейски фондове, международни програми и проекти“;
- Агенция за социално подпомагане;
- Агенция по заетостта;
- Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“;
- Министерство на финансите, вкл. дирекция „Финанси на общините“;
- Министерство на вътрешните работи;
- Министерство на здравеопазването;
- Регионалните здравни инспекции;
- Центрове за спешна помощ;
- Национална здравноосигурителна каса и районни здравноосигурителни каси;
- Национален осигурителен институт;
- Министерство на културата - регионални експертно-консултантски центрове „Читалища“;
- Министерство на образованието и науката и Център за развитие на човешките ресурси (ЦРЧР);
- Национално звено за подкрепа на Електронната платформа за учене на възрастни в Европа;
- Министерство на регионалното развитие и благоустройството;
- Министерство на младежта и спорта;
- Областно и общинско управление и администрации.

Целева група 2: Външна целева група – лица над 55 години и широката общественост

Тази целева група обхваща цялото българско общество. Дейностите по информация и публичност, насочени към нея, имат за цел да изградят доверие у гражданите и да спомогнат за осъзнаването на приноса на Стратегията за активен живот на възрастните хора.

Българската общественост следва да се включва активно и да оказва подкрепа в реализирането на мерките по съответните приоритети. Тази група се състои от:

- Хора на възраст над 55 години, вкл.:
 - специфични демографско-икономически групи - икономически неактивни лица, заети, безработни и др.;
 - социално-уязвими групи - хора в неравностойно положение, хора с увреждания и др.;

Целева група 3: Целева група – медиатори

За да бъде успешна комуникацията и публичността по Стратегията, необходимо е да се включи група, която на практика ще изпълнява партньорска дейност. Към нея могат да се причислят представители на следните структури на гражданското общество:

- Професионални организации и социални партньори;
- Неправителствени организации;
- Средствата за масово осведомяване;
- Избрани представители на регионално и местно ниво, лидери на общественото мнение, информационни служби в рамките на министерства и общини;
- Други асоциации/организации – центрове, асоциации и клубове с нестопанска цел, научни, образователни, обучителни и културни центрове и институции, граждански сдружения, доставчици на социални и здравни услуги, финансови институции и др.

Основни принципи при изпълнение на Плана:

Комуникационният план ще се изпълнява при спазването на следните основни принципи:

Равнопоставеност – изпълнението на мерките за информация и комуникация трябва да осигури равен достъп до информация както на всички заинтересовани страни, така и на широката общественост;

Навременност – всички мерки за информация и комуникация ще бъдат планирани и изпълнени с оглед своевременното задоволяване на идентифицираните нужди на целевите групи;

Адаптивност – всички мерки за информация и комуникация ще бъдат съобразени със специфичните особености както на целевите групи, така и на конкретната ситуация, в която се изпълняват;

Партньорство – всички мерки ще се изпълняват в открит диалог и взаимодействие с всички заинтересовани страни;

Прозрачност - предоставяне на информация за изпълнението на мерките по информираност и публичност, съгласно националното законодателство;

Изпълнение на Плана за комуникация и публичност

Комуникационни средства

Изборът на комуникационни средства и дейности при изпълнението на Плана следва да е съобразен със:

- Спецификата на посланията;
- Характеристиките на целевата група (реципиент на посланието) – като размер, комуникационни канали за достигане до нея;
- Възможните дейности и форми за осъществяване на комуникацията.

При предаване на посланията, които засягат набор от различни целеви групи и подгрупи, ще се използва интегриран комуникационен микс, който да гарантира ефективността на комуникацията, както като дейности и форми, така и като канали.

Комуникационни канали

Основните комуникационни канали, които ще бъдат използвани при изпълнението са следните:

- Електронни медии;
- Печатни медии;
- Онлайн медии.

Основни комуникационни дейности:

- Информационни кампании, включващи различни комуникационни канали и конкретни дейности според характера на целевите групи и подгрупи;
- Информационен портал/уебстраница на МТСП и други институции, обвързани с политиките за възрастните хора;
- Информационни събития и други форми на провеждане на директна комуникация с целевите групи като семинари, обучения, конференции, информационни дни, срещи, кръгли маси и консултации с експерти, презентации и др.

8. ИНДИКАТОРИ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

Индикатори за наблюдение и оценка на Стратегията за активен живот на възрастните хора в България

Индикаторите за мониторинг и оценка на изпълнението на Стратегията са включени в Индекса на активния живот на възрастните хора (AAI), който ще бъде използван като основен инструмент за оценка. Приоритетите на стратегията са формулирани по такъв начин, че да има съответствие с индикаторите от индекса.

Логиката на разработване на подходящи индикатори отговаря на разбирането за същността на двата процеса – на наблюдение и оценка:

- Наблюдението (мониторингът) на изпълнението е текуща дейност, съпътстваща процеса на реализация на Стратегията, осигуряваща текущ контрол върху параметрите на изпълнението с цел реакция при възможно отклонение;
- Оценката има за цел да установи дали заложените в Стратегията цели са постигнати и каква е степента на постигане на целите (ефективност) и какви ресурси са използвани за това (ефикасност).

Индикатори на общия Индекс на Активния живот на възрастните хора

Приоритет 1: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на заетостта

Съответства с 1-ва област: Заетост

А. Коефициент на заетост за възрастовата група 55-59 г.

Б. Коефициент на заетост за възрастовата група 60-64 г.

В. Коефициент на заетост за възрастовата група 64-69 г.

Г. Коефициент на заетост за възрастовата група 70-74 г.

Приоритет 2: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на участието в обществото

Съответства с 2-ра област: Обществено участие

А. **Доброволчески дейности:** Процентен дял от населението на възраст 55+ г., които осъществяват неплатена доброволческа дейност чрез различни организации.

Б. **Грижа за деца, внуци:** Процентен дял от населението на възраст 55+ г., които полагат грижи за своите деца/внуци (най-малко веднъж седмично).

В. **Грижа за по-възрастни хора:** Процентен дял от населението на възраст 55+ г., които полагат грижи за възрастни или болни роднини (най-малко веднъж седмично).

Г. **Политическо участие:** Процентен дял от населението на възраст 55+ г., които вземат участие в дейности като срещи на профсъюзи, политически партии или групи за политическо действие.

Приоритет 3: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на самостоятелния живот

Съответства с 3-та област: Независим и сигурен живот в добро здраве

А. **Физическа активност:** Процент от хора на възраст 55 и повече години, които се занимават с физически упражнения или спорт най-малко 5 пъти в седмицата.

Б. **Достъп до здравна и стоматологична грижа:** процентен дял на възрастните хора на 55+ годишна възраст, които съобщават, че нямат непосредствени нужди от медицински и стоматологичен преглед.

В. **Условия за независим живот:** процентен дял на възрастните хора на 75 и повече годишна възраст, живеещи в самостоятелни домакинства или домакинства от двама души.

Г. **Среден разполагаем общ доход:** съотношението на медианния уравниен разполагаем доход на хората на възраст над 65 г. към медианния уравниен разполагаем доход на тези на възраст под 65 години.

Д. **Елиминиране на риска от изпадане в бедност:** процентен дял на възрастните хора на 65+ годишна възраст, които не са застрашени от изпадане в бедност, при праг на бедността отговарящ на 50% от средния национален приравнен разполагаем доход .

Е. **Елиминиране на сериозните материални лишения за възрастните хора:** процентен дял от хората на възраст 65+ г., които не търпят сериозни материални лишения.

Ж. **Физическа сигурност** на по-възрастната част от населението: процентен дял на възрастните хора на 55+ годишна възраст, които не се чувстват застрашени да станат жертва на тежко престъпление.

3. **Учене през целия живот:** процент на хора на възраст 55-74 г., които наскоро са придобили образование или обучение.

Приоритет 4: Създаване на капацитет и благоприятна среда за активен живот на възрастните хора на национално и на регионално ниво

Съответства с 4-та област: Създаване на капацитет и благоприятна среда за активен живот

А. Очаквана продължителност на живота на възраст 55 г.

Б. Очаквана продължителност на живота в добро здраве на възраст 55 г.

В. Психично благополучие

Г. Използване на информационни и комуникационни технологии: процентен дял на лицата на възраст 55-74 години, които използват интернет поне веднъж седмично

Д. Социална свързаност: този индикатор измерва контакти извън домакинството, поне веднъж седмично.

Е. Образователно равнище на възрастните хора: процентен дял на възрастните хора (55-74 години) с по-високо от средното, или с висше образование.

Информационна обезпеченост и методи за набавяне на информация за целите на мониторинга, оценката и актуализацията на Стратегията

Набирането на информация във връзка с актуализирането на индикаторите за мониторинг и оценка ще включва комбинация от следните източници:

- НСИ и други относими източници на статистически данни (данни на агенции, центрове, редовно генериращи подобна информация и др.);
- Данни от Европейски изследвания – ЕВРОСТАТ, Изследване за ИКТ, Европейско социално изследване (ESS), Европейско изследване за работната сила (EU-LFS), Европейско изследване за качеството на живот (EQLS), Европейска информационна система за здраве и продължителност на живота, статистика на ЕС за доходите и условията на живот (EU-SILC) и др.;
- Актуални данни, събирани от съответните компетентни органи на национално и регионално ниво.

Отговорна структура за изпълнение, координация, наблюдение и оценка на Стратегията

Отговорен орган за изпълнението, координацията, наблюдението и оценката на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България ще бъде Министерство на труда и социалната политика, чрез дирекция „Жизнено равнище, демографска политика и социални инвестиции“.

Успешното прилагане на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора следва да се извършва от обединените усилия на всички заинтересовани страни. Ето защо, Междуведомствената работна група по демографските въпроси, доходите и жизненото равнище към министъра на труда и социалната политика ще осигурява

поддържане на постоянен работен формат за междуведомствено взаимодействие и по въпросите на застаряването. В състава на работната група са включени широк кръг представители на отговорните институции по изпълнение на демографската политика, включително представители на министерства, държавни агенции, представители на Националния осигурителен институт, Националния статистически институт, Българската академия на науките, Българския червен кръст, представители на общините (НСОРБ), социалните партньори и др. Съставът на работната група се актуализира ежегодно, като за всяка институция се посочват титуляр и заместник. Председателят на междуведомствената работна група (ресорен заместник-министър) утвърждава годишен план-график за работа на групата.

В задачите на работната група ще бъде включено и подаване на информация по компетентност от отговорните ведомства във връзка с разработване на двугодишен План и двугодишен Отчет за изпълнение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 –2030 г.).

Изпълнение и координация на Стратегията

Проектът на Национална стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 –2030 г.) ще бъде внесен за разглеждане и приемане с решение на Министерския съвет. Двугодишните планове и двугодишните отчети за изпълнение на Стратегията ще бъдат изготвяни от Министерството на труда и социалната политика, след подаване на информация по компетентност от отговорните ведомства, и ще бъдат внасяни за разглеждане и приемане от Министерския съвет. Първият двугодишен План към Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България ще обхваща периода 2019 - 2020 г. Заключителен доклад за отразяване на Националната концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора за периода 2017 – 2018 г. следва да бъде приет от Министерския съвет до края на 2019 г.

Наблюдение, оценка и актуализация на Стратегията

Дейностите по наблюдение и оценка на изпълнението са важен елемент от качествено изпълнение на Стратегията. Навременното им извършване гарантира, че при изпълнението на Стратегията ще се следват заложените в нея цели, като в случай на нужда ще се предприемат и необходими мерки за актуализацията им за постигане на гъвкавост и устойчивост на политиките към външни промени (например промяна в икономическата макрорамка, законовата рамка на национално ниво и на ниво ЕС, промени в социално-икономическата среда и т.н.) и/или вътрешни фактори. Ангажиментите по актуализация на Стратегията ще бъдат добавени към задачите на Междуведомствената работна група по демографските въпроси, доходите и жизненото равнище към министъра на труда и социалната политика.

На всеки четири години от планирания период (2019 – 2030 г.) ще бъде извършвана оценка на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България. МТСП ще координира процеса на оценка на Стратегията и ще насърчава

заинтересованите страни да вземат активно участие в него. За да е максимално обективна, оценката ще бъде извършена от независим външен оценител.

Окончателен отчет за изпълнението на Стратегията ще се изготви от МТСП в края на плановия период, с цел отчитане на изпълнението на заложените цели. Окончателният отчет следва да се популяризира по подходящ начин, като всички заинтересовани страни и обществеността бъдат включени на ниво набиране на информация, както и по отношение актуализация на целите и приоритетите.